

Л.В.Холостенко, методист науково-методичної лабораторії географії та економічних знань

Реалізація компетентності ініціативності й підприємливості у Стандарті «Нової української школи»

Майбутнє – в сьогодні, але майбутнє – і в минулому. Це ми створюємо його. Якщо воно погане, в цьому наша провина.
Анатоль Франс

Сучасний ринок праці диктує нові вимоги до рівня професійної кваліфікації та сформованості ключових компетентностей майбутнього працівника. Тому існуюча система освіти, у тому числі й середньої, повинна йти на крок вперед, виконуючи соціальне замовлення суспільства. Однією з ключових компетентностей, на яких ґрунтуються нові освітні стандарти є компетентність підприємливості та ініціативності. Ця компетентність включає в себе: *«Уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Вміння раціонально вести себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо.»* (**Концепція нової української школи**).

Компетентність ініціативності і підприємливості є наскрізною для всіх освітніх галузей і навчальних предметів та формується у взаємозв'язку з іншими компетентностями. У новому Стандарті освіти окреслено компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі, у тому числі й компетентності ініціативності й підприємливості.

Освітня галузь	Компоненти компетентнісного (ініціативності і підприємливості) потенціалу галузі
Мовно-літературна освіта	Уміння: презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень і виявлення лідерських якостей; оцінювати економічні ініціативи та економічну діяльність Ставлення: готовність брати на себе відповідальність за себе та

	<p>інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.</p> <p>Навчальні ресурси: тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення та ін.), самопрезентація, зразки реклами, твори літератури, які містять моделі ініціативності (В. Нестайко, трилогія «Тореадори з Васюківки»)</p>
Іншомовна освіта	<p>Уміння: ініціювати усну, писемну та он-лайн взаємодію іноземною мовою для вирішення конкретної життєвої проблеми; генерувати нові ідеї, переконувати в їхній доцільності та об'єднувати однодумців, втілюючи задуми в життя; презентувати себе і творити тексти (усно і письмово) іноземною мовою, які допоможуть у майбутній кар'єрі.</p> <p>Ставлення: дотримання етики під час вирішення життєвих проблем, комунікабельність та ініціативність, ставлення до викликів як до нових можливостей; відкритість до інновацій; креативність.</p> <p>Навчальні ресурси: оригінальні твори (зокрема фільми) іноземною мовою про успіхи та невдачі відомих підприємців, рольові ігри, дискусії, написання CV</p>
Математична освіта	<p>Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії практичності, ефективності та точності, щоб обрати найкраще рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p> <p>Ставлення: ініціативність; відповідальність, упевненість в собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p>Навчальні ресурси: задачі підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)</p>

Природнича освіта	<p>Уміння: генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної, конструкторської та винахідницької діяльності, ефективного використання природних ресурсів; прогнозувати вплив природничих наук на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; нівелювати ризики і використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших у довкіллі; керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової).</p> <p>Ставлення: проактивність, відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань.</p> <p>Навчальні ресурси: біографії відомих винахідників-підприємців (Генрі форд, Томас Едісон, Семюель Харвей, Микола Бенардос), бізнес-плани, екскурсії на новітні підприємства, зустрічі з успішними підприємцями.</p>
Технологічна освіта	<p>Уміння: проекувати власну професійну діяльність відповідно до своїх схильностей, переваг і недоліків, мислити творчо, генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя для підвищення власного добробуту і для розвитку суспільства та держави; формулювати цілі і завдання, розробляти план для їх досягнення, прогнозувати і нівелювати ризики; ухвалювати рішення й оцінювати їх ефективність, раціонально використовувати ресурси.</p> <p>Ставлення: впевненість під час реалізації власних ідей, визнання своїх талантів, здібностей, умінь і демонстрація їх у праці та творчості; здатність брати на себе відповідальність за кінцевий результат власної та колективної діяльності, ініціативність, відкритість до нових ідей.</p> <p>Навчальні ресурси: планування та виконання завдання (індивідуального і колективного), розроблення проекту, його реалізація, зустрічі з успішними підприємцями, екскурсії на</p>

	виробництво.
Інформаційна освіта	<p>Уміння: генерувати та реалізовувати інноваційні ідеї у різних предметних галузях та життєвих ситуаціях засобами інформаційних та комунікаційних технологій; планувати власну та групову діяльність для проектування та створення інформаційного продукту; ідентифікувати можливості в особистій, навчальній, професійній, економічній діяльності, оцінювати та враховувати власні сильні та слабкі сторони в командній та особистій діяльності для проектування та створення інформаційного продукту; аргументовано відстоювати свою позицію, вести переговори в процесі здійснення інформаційної діяльності; визначати сфери людської діяльності, які пов'язані з інформатикою та ІТ, для власного вибору майбутньої професії.</p> <p>Ставлення: здатність ризикувати і оцінювати ризики при використанні інформаційних технологій; відповідальне ставлення до власної діяльності та результатів роботи над спільним проектом щодо створення інформаційного продукту, толерантне ставлення до інших членів групи; прийняття помилки як поштовху для вдосконалення інформаційного продукту та власного розвитку; лідерство та усвідомлена відповідальність за спосіб здобування знань, діяльність групи і її взаємодію при здійсненні інформаційної діяльності; усвідомлення і дотримання етичних цінностей під час підприємницької діяльності; розуміння впливу цифрових технологій на бізнес та комерцію.</p> <p>Навчальні ресурси: виявлення помилок при тестуванні та налагодженні програмного проекту; розроблення критеріїв покупки або модернізації цифрових пристроїв та програмного забезпечення під власні потреби.</p>
Соціальна та здоров'язберігаюча освіта	<p>Уміння: втілювати інноваційні ідеї в життя, усвідомлювати власні слабкі та сильні сторони у проекції на майбутню професійну діяльність та власний добробут, аналізувати</p>

	<p>ринок праці та його потреби, діяти в умовах непередбачуваних ситуацій, окреслювати мету і досягати її, прогнозувати і оцінювати ризики, критично мислити, ухвалювати рішення, ініціювати та реалізовувати соціальні проекти.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку між життєвим успіхом і всіма чинниками здоров'я, ставлення до добробуту та безпеки як до ознак підприємливості, ціннісне ставлення до життєвого досвіду, здатність іти на ризики та зважати на їх наслідки, відповідальність за свої рішення.</p> <p>Навчальні ресурси: ігри-стратегії, спрямовані на формування здатності брати на себе відповідальність, вправи на виявлення професійних схильностей.</p>
<p>Фізкультурна освіта</p>	<p>Уміння: боротися, перемагати і програвати, контролювати свої емоції, організувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі рухової діяльності, реалізовувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення, користуватися власними перевагами і визнавати недоліки у тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізовувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо).</p> <p>Ставлення: ініціативність, активність у фізкультурній діяльності, відповідальність, відвага, усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій.</p> <p>Навчальні ресурси: спортивні змагання з різних видів спорту.</p>
<p>Громадянська та історична освіта</p>	<p>Уміння: використовувати досвід пізнання історії для обрання дієвих життєвих стратегій; виявляти можливості та загрози для майбутньої професійної та підприємницької діяльності, аналізуючи світовий досвід та уроки минулого; ухвалювати рішення, що несуть ризики, ґрунтуючись на досвіді минулого та сучасного соціального життя; виконувати роль лідера, працюючи для загального добра групи, товариства, місцевої</p>

	<p>громади, а з іншого боку, підпорядковувати свої амбіції громадським інтересам; на прикладі історії розуміти всі переваги і небезпеки цих ролей; планувати, організовувати, реалізовувати індивідуальні чи командні проекти, зокрема дослідницько-пошукового характеру, оцінювати їх ефективність, представляти результати; генерувати нові ідеї, оцінювати переваги і ризики, вести перемовини, працювати самостійно та в команді.</p> <p>Ставлення: усвідомлення ваги етичних норм у підприємницькій сфері та потреби розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні; готовність використовувати досвід історії для самопізнання та досягнення добробуту; зважений підхід до ухвалення рішень, що несуть ризики, ґрунтований на досвіді минулого та сучасного соціального життя.</p> <p>Навчальні ресурси: біографії історичних постатей, відомих підприємців-меценатів, які розвивали українську культуру.</p>
Мистецька освіта	<p>Уміння: критично оцінювати та інтерпретувати явища культури минулого і сучасності, розуміючи роль традицій та інновацій; працювати в команді для пошуку вирішення художньо-творчих завдань; реалізувати мистецькі проекти, презентувати власні твори, пропонувати ідеї, шляхи розв'язання творчих завдань, оцінювати і визначати свої сильні і слабкі сторони; іти на ризик, впроваджуючи нові ідеї.</p> <p>Ставлення: відкритість до інновацій, ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, творенні нових мистецьких продуктів, прагнення до творчої самореалізації (відчуття потреби бути учасником мистецьких заходів і подій), відповідальність за особистий і колективний результат, готовність до неприйняття суспільством нових ідей.</p> <p>Навчальні ресурси: життєписи митців, які втілили в життя креативні ідеї, рольові ігри, індивідуальна та групова (зокрема проектна) діяльність.</p>

У новому 2017/2018 навчальному році викладання навчальних предметів у 5-9 класах загальноосвітніх навчальних закладів буде здійснюватись за оновленими програмами відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 № 462), у яких послідовно впроваджується компетентнісний підхід. (Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>). У кожній з програм виокремлено чотири інтегровані змістові лінії, однією з яких є «Підприємливість та фінансова грамотність», які спрямовані на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Тому у нагоді можуть стати методичні матеріали українсько-польського проекту «Уроки з підприємницьким тлом», метою якого є формування компетентності, ініціативності й підприємливості не тільки на уроках економіки, а й на уроках усіх шкільних дисциплін – гуманітарного, природничо-математичного та художньо-естетичного циклу. (Бобінська Е. Уроки з підприємницьким тлом: Навчальні матеріали/ За заг. ред. Е.Бобінської, Р.Шияна, М.Товкало. – Варшава: Сова, 2014.–398 с.) та програмове й навчально-методичне забезпечення курсу за вибором «Фінансова грамотність» для учнів 2-10 класів, який має ознайомити учнів із сучасними фінансовими продуктами та послугами, розвивати в них навички використання таких продуктів, а також вміння планувати власне фінансове майбутнє.

Викладання економіки як базової дисципліни у 2017/2018 н.р. здійснюватиметься в 11-класах всіх профілів, окрім економічного, на рівні стандарту (35 годин; одна година на тиждень); на профільному рівні у класах економічного профілю (210 годин; по 105 годин у 10-му та 11-му класах). При організації допрофільного вивчення економіки у 8–9-х класах за рахунок годин варіативної складової навчального плану рекомендуємо користуватися програмою «Основи економіки» (авт.: Л.М.Кириленко, Л.П.Крупська, І.М.Пархоменко, І. Є. Тимченко) та навчальним посібником «Моя економіка» (авт. Л.М.Кириленко, Л.П.Крупська, І.М.Пархоменко, І.Є.Тимченко). У класах з поглибленим вивченням економіки пропонуємо використовувати програму «Основи економіки», автор І. І. Климюк. З методичними рекомендаціями щодо викладання економіки у наступному навчальному році можна докладніше ознайомитися на сайті МОН України <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/metodichni.html>

Освіта активно впливає на економіку країни, формує її кадровий потенціал, рівень культури усього суспільства. Тому формування компетентності ініціативності й підприємливості саме у ранньому дитинстві стане тим локомотивом, який у майбутньому приведе нашу країну до економічного процвітання та соціального благополуччя.

Література

1. Бобінська Е. Уроки з підприємницьким тлом: Навчальні матеріали/ За заг. ред. Е.Бобінської, Р.Шияна, М.Товкало. – Варшава: Сова, 2014.–398 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи/ Група упорядників Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С. та ін./ Навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>
3. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. /За загальною редакцією Мирослави Товкало// – Львів, 2016. – 64 с..
4. Фінансова грамотність: Збірник програм курсів за вибором. 2-10 класи. Частина 1./За заг. ред. Т.С.Смовженко.// Економіка в школах України. – 2015. - №8 – 80 с.
5. Фінансова грамотність: Збірник програм курсів за вибором. 2-10 класи. Частина 2./За заг. ред. Т.С.Смовженко.// Економіка в школах України. – 2015. - №9 – 80 с.
6. Шкільна академія підприємництва. [Навчання. \[Електронний ресурс\].](#) – Режим доступу: <http://sae-ukraine.org.ua/ua/education/>